

AKADEMIE MÚZICKÝCH UMĚNÍ V PRAZE

FILMOVÁ A TELEVIZNÍ FAKULTA

Filmové, televizní a fotografické umění a nová média

Produkce

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

**VÍTĚZNÉ FILMY NA BERLINALE V LETECH 2010 -
2019**

Tomáš Pertold

Vedoucí práce: prof. Mgr. Aleš Danielis

Oponent práce:

Datum obhajoby:

Přidělovaný akademický titul: BcA.

Praha, 2020

ACADEMY OF PERFORMING ARTS IN PRAGUE

FILM AND TV SCHOOL

Film, Television and Photographic Arts and New Media

Production

BACHELOR THESIS

WINNING FILMS AT BERLINALE IN 2010 - 2019

Tomáš Pertold

Head of Thesis: prof. Mgr. Aleš Danielis

Opponent of Thesis:

Date of Thesis Defense:

Academic degree: BcA.

Praha, 2020

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci na téma

Vítězné filmy na Berlinale v letech 2010 - 2019

vypracoval(a) samostatně pod odborným vedením vedoucího práce a s použitím uvedené literatury a pramenů.

Praha, dne .....

.....
podpis diplomanta

Upozornění

Využití a společenské uplatnění výsledků diplomové práce, nebo jakékoliv nakládání s nimi je možné pouze na základě licenční smlouvy tj. souhlasu autora a AMU v Praze.

Poděkování

Rád bych poděkoval svému vedoucímu práce Aleši Danielisovi za čas, který mi věnoval a za podnětné poznámky k tématu. Dále bych rád poděkoval Zuzaně Formánkové za konzultace a podporu při psaní práce.

ABSTRAKT

Práce se zabývá porovnáváním vítězných filmů na Berlinale v letech 2010 - 2019, tedy filmů, které obdržely cenu Zlatého medvěda. Srovnáváním filmů za poslední dekádu zjišťuji, čím byly filmy jedinečné a čím nejvíce oslovili konkrétní porotu. Záměrem práce je zjistit, jestli mají vítězné filmy něco společného, nebo jde vždy o osobitost, originalitu tématu a nápaditost zpracování a tudíž, jestli existuje určitý „klíč“ při výběru nejlepšího filmu roku.

Práce specifikuje společné atributy filmů a zároveň vliv obsazení poroty na výběru nejlepšího snímku. Výsledkem práce je také zjištění, zda-li má smysl kalkulovat při vývoji filmů, usilujících o úspěch na tomto prestižním festivale.

KLÍČOVÁ SLOVA

Berlinale, filmový festival, soutěž, Zlatý medvěd

ABSTRACT

The theme of this work is a comparison of the winning films at Berlinale in 2010-2019, films that won the Golden Bear Award. By comparing films over the last decade I try to find out what was unique about the films and what was the reason why each jury chose the winning film.

The intention of this work is to find out if the winners have anything in common, or if it is all about the individuality, originality of the theme and creativity of the filmmaking process. The goal will be to find out if there is a „key” in the selection of the winning films.

This work specifies common attributes of the films and also the influence of the jury members on the choice of the best film. The outcome of the work will also be detention whether it is useful to calculate in the development of films urging for success at this prestigious festival.

KEYWORDS

Berlinale, film festival, Competition, Golden Bear Award

O B S A H

Úvod.....	9
1. Představení festivalu Berlinale.....	10
1.1. Počátky Berlinale v kontextu ostatních světových festivalů.....	10
1.2. Jednotlivé sekce Berlinale.....	13
1.3. Mezinárodní poroty a vedení festivalu.....	16
2. Analýza výherních filmů.....	23
2.1. <i>Med</i> (Bal, 2010, Semir Kaplanoğlu).....	23
2.2. <i>Rozchod Nadera a Simin</i> (Jodaeiye Nader az Simin, 2011, Asghar Farhadi).....	24
2.3. <i>Caesar musí zemřít</i> (Cesare deve morire, 2012, Paolo Taviani, Vittorio Taviani).....	26
2.4. <i>Pozice dítěte</i> (Poziția copilului, 2013, Călin Peter Netzer).....	27
2.5. <i>Černé uhlí, tenký led</i> (Bai Ri Yan Huo, 2014, Yi'nan Diao).....	29
2.6. <i>Taxi Teherán</i> (Taxi, 2015, Jafar Panahi).....	31
2.7. <i>Požár na moři</i> (Fuocoammare, 2016, Gianfranco Rosi).....	33
2.8. <i>O těle a duši</i> (Teströl és lélekröl, 2017, Ildikó Enyedi).....	35
2.9. <i>Nedotýkej se mě</i> (Touch me not, 2018, Adina Pintilie).....	37
2.10. <i>Synonyma</i> (Synonymes, 2019, Nadav Lapid).....	39
3. Celkové zhodnocení výherců a jejich společné rysy.....	42
Závěr	45
Seznam odborné literatury a použitých zdrojů.....	46

Úvod

Berlinale je jedním z nejvýznamnějších filmových festivalů na světě. O světovou premiéru na této události usilují každoročně tisíce kvalitních filmů.

Myšlenka věnovat se ve své práci právě Berlinale mě napadla při osobní návštěvě festivalu v roce 2019. Tato velkolepá akce a její soutěžní filmy na mne zapůsobila natolik, že jsem se rozhodl o festivalu a jeho fungování dozvědět více.

V práci zjišťuji jestli mají vítězné filmy hlavní soutěže Berlinale určité společné rysy a do jaké míry se dá pozorovat očividný vliv poroty na výhru konkrétního filmu.

Zajímalo mne jaké podněty mohou mít, a které skutečně mají, vliv na vítězství snímků. Zabýval jsem se proto obsahem filmů a jejich zařazením do sociopolitické situace doby, dále složením jednotlivých porot a jejich stručným profilem. Nahlédl jsem také do historie vývoje mezinárodních festivalů, abych zjistil, jestli existuje nějaký evidentní trend či opakující se vzorec výběru vítězných snímků. V práci analyzuji dekádu festivalu, na kterou měl zásadní vliv ředitel Berlinale Dieter Kosslick, který funkci zastával celých deset let.

Jedná se o téma, které nedisponuje množstvím vhodných literárních zdrojů. Výherní filmy představuji především na základě načerpaných recenzí a článků filmových kritiků a teoretiků, ať již tištěných nebo v elektronické podobě a dalších internetových pramenů. V první kapitole (Představení festivalu Berlinale) jsem měl možnost nahlížet do odborné literatury.

Vzhledem k rozsahu práce není příliš prostoru zabývat se ostatními soutěžními filmy a dalšími festivalovými sekcemi. To samé platí pro další světové festivaly. Těmto tématům se budu věnovat jen okrajově.

1. Představení festivalu Berlinale

1.1. Počátky Berlinale v kontextu ostatních světových festivalů

Filmové festivaly vznikly jako evropský fenomén. První festival byl zorganizovaný na Nový rok v roce 1898 v Monaku. Ostatní festivaly následovaly v Turíně, Miláně, Palermu, Hamburku a Praze. První festival na kterém se rozdávaly ceny byla soutěž v Itálii v roce 1907, kterou organizovali bratři Lumiérové. V srpnu roku 1932 byl otevřen důležitý festival na terase hotelu Excelsior v Benátkách. Tento festival byl zaveden jako součást Arts Biennale, které bylo založeno 1885. Mezinárodní komunita zpočátku nadšeně reagovala, ale brzy se do popředí dostaly temné stránky této události.

Během prvního festivalu v Benátkách nebyl fašistický vliv evidentní, ale v době kdy se Goebbels zúčastnil festivalu v roce 1936 jako vážený host, role filmového festivalu v Benátkách jako sjednocujícího ideologického a kulturního postavení fašistické strany byla nezaměnitelná. Mussoliniho Itálie vystupňovala nespokojenost ostatních zúčastněných zemí k vrcholu a přiměla tak Francouze, Brity a Američany ke spojování sil a nalezení protiváhy festivalem v Cannes.

První festival v Cannes byl naplánovaný na září roku 1939, ale když 1. září Hitler napadl Polsko a Francie vyzvala k všeobecné mobilizaci, byl festival zrušen. Francouzská vláda a filmový průmysl si na první ročník festivalu v roce 1946 pozvali k účasti devatenáct zemí a Cannes se tak stalo rychle jednou z nejvlivnějších poválečných událostí.

Období čerstvě po druhé světové válce nabídlo Evropě první festivalový rozkvět. V této době byly filmové festivaly čistě evropským fenoménem, stále více zemí se rozhodlo následovat příklad Benátek a Cannes a zakládaly si vlastní festivaly - Locarno (1946), Karlovy Vary (1946), Edinburgh (1946), Brusel (1947) nebo Berlín (1951). Stejně jako první festival v Benátkách, se tyto festivaly utvářely na základě kombinace ekonomických, politických a kulturních podnětů.¹

Jak můžeme sledovat na předestřené historii vznikání filmových festivalů, nebo i filmové historii vůbec, zásadní vliv na průběh a vývoj festivalů měla politika, ideologie nebo ekonomie. Jinak tomu nebylo ani v případě Berlinale. A pro tuto

---

¹ Marijke de Valck. *From European Geopolitics to Global Cinephilia*. Přeložil Tomáš Pertold. Amsterdam University press, 2007. s.49

práci je důležité, že vliv těchto fenoménů nepřestal být podstatným ani v následujících letech.

Založení Berlinale v roce 1951 je zajímavou studií, jelikož vznik festivalu ovlivnilo více událostí. Z jednoho pohledu můžeme na událost nahlížet jako na reakci vůči krizi v německém filmovém průmyslu, ale zároveň šlo také o důsledek strategické americké účasti na německých kulturních událostech po druhé světové válce. Jak píše David Bordwell: „Americké filmové společnosti přesvědčili americkou vládu ke spolupráci, neboť chtěly přeměnit německý trh na pobočku Hollywoodu.“²

Nejdůležitějším důvodem založení mezinárodního filmového festivalu v Berlíně však nebyl ekonomický, ale geopolitický důvod. Festival byl používán jako součást americké taktiky ve studené válce; koneckonců to byl americký filmový důstojník Oscar Martay, který berlínský filmový festival zahájil.³

Ceny na Berlinale byly rozdávány publikem do roku 1956, kdy FIAPF (Mezinárodní federace asociací filmových producentů) udělila festivalu status „A“ a poprvé byla vytvořena mezinárodní porota k udělování Zlatých a Stříbrných medvědů.

Na počátku 60. let filmoví nadšenci mohli navštěvovat festivaly v průběhu celého roku. V posledních dekádách se festivaly rozmnožily a vytvořili distribuční a exploatační okruh paralelní ke komerčnímu uvádění v kinech.⁴

V 80. letech se filmové festivaly rozšířily po celém světě, v roce 1981 se konalo kolem stovky festivalů. Do roku 2001 jich bylo již sedm set.⁵ Tento velký růst vedl k založení světového okruhu filmových festivalů. Každý významný festival má přesně stanovené datum svého každoročního konání podle důležitosti a historické tradice. Filmové produkce s termíny dopředu počítají a plánují tak festivalové strategie.

Od roku 1989 začal berlínský festival měnit svůj vztah s Východem a věnovat mu velkou pozornost. Berlinale se vyvinulo do jednoho z nejdůležitějších festivalů pro

---

² David Bordwell - Kristin Thompsonová. *Dějiny filmu: Přehled světové kinematografie*. Přeložili Helena Bendová, Jan Bernard, Michal Bregand, Zdeněk Holý, Vít Janeček, Petr Kubica, Taťána Marková, Markéta Šerá, Martin Škapa, Stanislav Ulver. Praha: Akademie múzických umění v Praze a Nakladatelství Lidové noviny. 2004. s.363

³ Marijke de Valck. *From European Geopolitics to Global Cinephilia*. Přeložil Tomáš Pertold. Amsterdam University press, 2007. s.51-52

⁴ D. Bordwell – K. Thompsonová. *Dějiny filmu: Přehled světové kinematografie*. Praha: Akademie múzických umění v Praze a Nakladatelství Lidové noviny. 2004. s.365

⁵ D. Bordwell – K. Thompsonová. *Dějiny filmu: Přehled světové kinematografie*. Praha: Akademie múzických umění v Praze a Nakladatelství Lidové noviny. 2004. s.744

východní a středoevropské filmy. Festival zůstal silnou mediální událostí, kde se lokální problémy mohou stát celosvětovými záležitostmi a na festivale se znovu objevila politika, tentokrát s humanistickým a pacifistickým nádechem.⁶

Historie festivalu je neoddělitelně spjata i se současným fungováním festivalu. Popsané fenomény mají vliv na dramaturgii festivalu, výběr mezinárodní poroty a tudíž i na filmy, které obdrží Zlatého medvěda.

Berlinale se nikdy nemohlo spoléhat na slunné počasí a pláže jako Cannes nebo Benátky, takže festival od začátku kladl důraz na festivalové politické a ideologické sdělení.⁷

Festival vznikl jako „vitrína svobodného světa“ a zároveň byl utvářen turbulentním poválečným obdobím a jedinečnou situací rozděleného města. Berlinale se tak vyvinulo v místo mezikulturní výměny a platformu pro kritické filmové zkoumání sociálních problémů. Do dnešního dne je festival považovaný za nejvíce politický festival z hlavních světových festivalů.⁸ A také celkově jako jeden z nejvýznamnějších festivalů světa, který každoročně představí okolo čtyři sta různorodých titulů.

---

⁶ Marijke de Valck. *From European Geopolitics to Global Cinephilia*. Přeložil Tomáš Pertold. Amsterdam University press, 2007. s. 74

⁷ Marijke de Valck. *From European Geopolitics to Global Cinephilia*. Přeložil Tomáš Pertold. Amsterdam University press, 2007. s. 53

⁸ Berlinale.de: *The Berlinale: A Constantly Evolving Festival* [online] Přeložil Tomáš Pertold <<https://www.berlinale.de/en/festival/profile/festival-profile.html>>

1.2. Jednotlivé sekce Berlinale

Festival Berlinale se skládá z několika sekcí a různých porot. Jsou zde zastoupeny jak soutěžní, tak i nesoutěžní výběry. Sekce i udílené ceny se postupem času přirozeně obměňují na základě nových trendů, či změn vedení festivalu - vznikají nové a starší se ruší. Tento jev můžeme vidět na příkladu ceny Alfreda Beaura, sekcí Encounters, Culinary cinema, Forum Expanded atp. (viz níže)

Hlavní soutěž

Hlavní soutěž je nejprestižnější sekcí Berlinale. V soutěži je každoročně představeno okolo dvaceti snímků. Výběr, který má na starosti umělecký ředitel s pomocí výběrové komise, ukazuje to nejlepší, co za uplynulý rok ve světě vzniklo.

O účast v hlavní soutěži mohou usilovat pouze celovečerní filmy dokončené maximálně rok před konáním festivalu a vždy jde o světovou premiéru filmu. Snímky v hlavní soutěži jsou ve středu pozornosti festivalu a tudíž mají největší mezinárodní a mediální zájem s čímž se pojí i největší vliv, nejdražší vstupenky a vždy premiéra spojená s uvedením na červeném koberci.

Berlinale shorts

Berlinale shorts je soutěž nejlepších krátkých filmů z celého světa. Soutěž má maximální kapacitu třiceti snímků, za jejíž výběr již od roku 2007 odpovídá Anna Henckel-Donnersmarck.

Krátké filmy jsou hodnoceny tříčlennou mezinárodní porotou, která se každoročně obměňuje a uděluje ceny Zlatý medvěd, Stříbrný medvěd a cenu Audi Short Film.

Panorama

Tato sekce již od sedmdesátých let doplňovala hlavní soutěž, v roce 1986 byla pojmenována Panorama. Od roku 1999 je Panorama hodnocena diváky, kteří mají možnost rozhodnout o nejlepším hraném a dokumentárním filmu.

Sekce Panorama je definována jako výslovně politická, feministická a queer, ale přesto přemýšlí nad rámcem těchto kategorií. Panorama vyhledává nové pohledy na svět a vřele podporuje zajímavé a mladé filmaře.

Forum a Forum Expanded

Každoročně je v této selekci okolo třiceti filmů, které nerozlišují mezi dokumentárním a hraným filmem. Forum prozkoumává hranice filmu jako média a nahlíží na film ze zcela jiné perspektivy. Ve Forum jsou filmy, které nepohání komerční úspěšnost a zároveň se snaží držet určitý odstup od soutěžním filmům. Také proto se zde neudělují žádné oficiální ceny, ale pouze ocenění rozdané nezávislou porotou.

Sekce Forum existuje na Berlinale již od roku 1971 a v roce 2006 došlo k rozšíření Forem Expanded, platformou pro filmové formáty s širší škálou oborů, včetně divadel, performance představení, hudby atd.

Generation

Generation je sekce zaměřená na dětské publikum a prezentuje filmy, které vypráví filmy očima mladých protagonistů a jsou i pro mladší diváky srozumitelné.

Sekce se dělí na Generation Kplus (pro děti od čtyř let věku) a Generation 14plus (pro starší diváky od čtrnácti let).

Ceny se v Generation udělují na základě tří porot: Dětská porota (jedenáct - čtrnáct let), Mladá porota (čtrnáct - osmnáct let) a mezinárodní porota expertů.

Perspektivy Německého filmu (Perspektive Deutsches Kino)

Tato sekce prezentuje filmy debutujících filmařů, jejichž filmy jsou vytvořeny majoritně německou produkcí. Tříčlenná porota, která vybere nejlepší film Perspektivy, zvolí i vítěze Berlinale Talents.

Berlinale Special a Berlinale Series

Berlinale Special a Berlinale Series jsou jedněmi z nejvíce univerzálních selekcí na Berlinale. Berlinale Special bylo založeno v roce 2004 a Berlinale Series se připojilo až s rokem 2015.

„Tato sekce poskytuje platformu pro filmy, které zaujmou široké publikum. Říkáme jim „citlivé obrazy“, protože se dotýkají publika svou expresivitou a skvělými představiteli. Berlinale Series nabízí nahlédnutí do nových forem vyprávění příběhů, zatímco Berlinale Special se prezentuje jako fórum pro debatu a diskusi a buduje mosty mezi publikem a kinem.“⁹ komentuje současný programový ředitel Berlinale, Carlo Chatrian.

Retrospektiva

Selekce Retrospektiva představuje zásadní snímky historie kinematografie. V roce 2013 byla Retrospektiva doplněna programem Berlinale Classics, kde se uvádějí premiéry starších digitálně restaurovaných snímků. Součástí Retrospektivy je také udílení ceny Zlatého medvěda za celoživotní přínos kinematografii.

V roce 2020 s novým vedením Berlinale, přibyla také sekce Encounters, která nahrazuje Culinary Cinema. Jejím cílem je podporovat nové perspektivy v kinematografii a dát více prostoru různým narativním a dokumentárním formám v oficiálním výběru.¹⁰

Jedná se o soutěžní výběr Carla Chatriana, ve kterém se představí okolo patnácti projektů do šedesáti minutové stopáže.

---

⁹ Berlinale.de: Carlo Chatrian. *Berlinale Special* [online]. Přeložil Tomáš Pertold <<https://www.berlinale.de/en/press/press-releases/films-berlinale-special.html>>

¹⁰ Berlinale.de: *Encounters* [online]. Přeložil Tomáš Pertold <<https://www.berlinale.de/en/festival/sections/encounters.html>>

1.3. Mezinárodní poroty a vedení festivalu

Od roku 2001 do roku 2019 byl ředitelem festivalu německý filmový kritik a žurnalista Dieter Kosslick, který nahradil svého předchůdce dokumentaristu Moritze de Hadelna, jež Berlinale vedl více než dvacet let, od roku 1980. Současným vedením je umělecký ředitel Carlo Chatrian a výkonná ředitelka Mariette Rissenbeek.

Pro zodpovězení si otázky, jakým způsobem porota ovlivňuje výběr filmu, který získá Cenu Zlatého medvěda, je potřeba znát její obsazení. Mezinárodní porota se každoročně obměňuje a je vždy vybírána uměleckým ředitelem festivalu. V letech 2010 - 2019 byl tedy za obsazení poroty zodpovědný Dieter Kosslick.

Na základě emailové komunikace s členem týmu Berlinale Wilhelmem Faberem se mi podařilo zjistit, jakým způsobem probíhá interní hlasování mezinárodní poroty při udělování ceny Zlatého medvěda za nejlepší film. Nejprve se v průběhu diskuze nebo bezprostředně po ní uskuteční první hlasování, které může zvolit vítěze pouze absolutní většinou hlasů. Když se tak nestane, probíhá druhé hlasování, při kterém vítězí film s nejvíce hlasy. V případě remízy je rozhodující hlas prezidenta poroty.

Mezinárodní porota hodnotí filmy z hlavní soutěže a uděluje tyto ocenění: Zlatý medvěd za nejlepší film, Velká cena poroty, Stříbrný medvěd za nejlepší režii, za nejlepší mužský herecký výkon, nejlepší ženský herecký výkon, nejlepší scénář a za výjimečný umělecký počin (kamera, hudba, střih, dekorace nebo kostýmy). Do roku 2020 se na Berlinale také udělovala cena Stříbrný medvěd Alfreda Bauera, kterou získala mimo jiné v roce 2017 Agneska Holland za film s českou koprodukcí *Přes kosti mrtvých* (Pokot). Vedení festivalu se však po zjištění, že Alfred Bauer spolupracoval s nacistickým režimem, rozhodlo cenu okamžitě zrušit. Cena byla udělována od roku 1987.

Porota se každý rok skládá z přibližně sedmi porotců v čele s ředitelem poroty a je vždy důkladně profesně a národnostně diverzifikovaná. Členové poroty bývají režiséři, herci, producenti, scénáristé ale i umělci, fotografové či filmoví kritici. Často se jedná o tvůrce, kteří se Berlinale v minulosti již zúčastnili.

Porota v roce 2010

V roce 2010 byl prezidentem poroty jeden z nejpodstatnějších německých filmařů Werner Herzog, který za svoji kariéru natočil přes padesát celovečerních filmů a dokonce za jeho debutový film *Signál k životu* (Lebenszeichen) získal na Berlinale v roce 1968 Stříbrného medvěda za nejlepší debut. Později se Herzog do soutěže Berlinale vrátil s filmy *Upír Nosferatu* (Nosferatu: Phantom der Nacht, 1979) a *Královna pouště* (Queen of the Desert, 2015).

Spolu s Herzogem byla součástí poroty italský režisérka Francesca Comencini, současný africký spisovatel ze Somálska Nuruddin Farah, německá herečka Cornelia Froboess, úspěšný španělský producent José Maria Morales, který získal v roce 2009 Cenu Zlatého medvěda za film *Mléko strachu* (Le teta asustada, 2009 Claudia Llosa). Dále to byla herečka Yu Nan, která je v Číně považovaná za královnu uměleckých filmů a také účinkovala ve filmu *Tuyino manželství* (Tuya de hun shi, 2006, Quan'an Wang), který v roce 2007 na Berlinale vyhrál Zlatého medvěda. Poslední členkou poroty tento rok byla velmi známá herečka z Texasu a držitelka Oscara Renée Zellweger.

Vítězným snímkem v roce 2010 se stal film *Med*.

Porota v roce 2011

V roce 2011 byla prezidentkou poroty Issabella Rossellini, světová herečka, režisérka a producentka, která je dcerou herečky Ingrid Bergmann a režiséra Roberta Roselliniho. Rosellini hrála v řadě kvalitních filmů a spolupracovala se režiséry jako jsou Robert Zemeckis, Abel Ferrara, Peter Greenaway, David Lynch a další.

Dalšími členy poroty byli: australská producentka Jan Chapman, německá herečka Nina Hoss, která je známá především spoluprací s režisérem Christianem Petzoldem a v roce 2007 získala cenu Stříbrného medvěda za nejlepší herecký výkon ve filmu *Yella* (2007, Christian Petzold) . Dalším členem poroty byla bollywoodská superstar Aamir Khan, kanadský režisér Guy Maddina a několikanásobná držitelka Oscara za kostýmy Sandy Powell.

Jedním z členů poroty měl být také Jafar Panahi, ale krátce po pozvání k výkonu pozice člena poroty na Berlinale byl režisér odsouzen z šesti letům uvěznění v

Iránu a zákazu tvorby na příštích dvacet let. Berlinale ponechalo místo v porotě pro Panahiho volné, jako důkaz podpory při jeho boji za svobodu.

Cenu Zlatého medvěda získal tento rok film *Rozchod Nadera a Simin*.

Porota v roce 2012

Prezidentem poroty byl v roce 2012 Mike Leigh, scénárista, dramatik a režisér. Leigh ve svých velmi oceňovaných filmech zobrazuje britskou společnost otevřeně realistickým, ale zároveň humorným způsobem. Jeho filmy byly na festivalu v Berlíně promítány v různých sekcích a dokonce v roce 2008 získal film *Bud' šťastná!* (Happy-go-Lucky,) ocenění Stříbrného medvěda za nejlepší ženský herecký výkon. Součástí poroty byli tento rok také: holandský fotograf a režisér Anton Corbijn, velmi úspěšná herečka Charlotte Gainsbourg, dcera francouzského umělce Serge Gainsbourga. Světoznámý americký herec Jake Gyllenhaal, významný francouzský režisér François Ozon, který je nyní na Berlinale již velmi dobře etablovaný. Berlínského festivalu zúčastnil poprvé v roce 2000, kdy měl v hlavní soutěži film *Kapky deště na rozpálených kamenech* (Gouttes d'eau sur pierres brûlantes). Za tento film získal na Cenu Teddy, kterou uděluje mezinárodní porota v oblasti homosexuální kinematografie. Ozon se na Berlinale později vrátil v roce 2007 s filmem *Anděl* (Angel), o dva roky později s filmem *Ricky, malý andílek* (Ricky, 2009) a poté také v roce 2019, kdy zde získal Stříbrného medvěda - Velkou cenu poroty za apelující film *Chvála Bohu* (Grâce à Dieu). Dalšími členem mezinárodní poroty byli alžírský spisovatel Boualem Sansal a úspěšná německá divadelní a filmová herečka Barbara Sukowa.

V roce 2012 zvítězil italský film *Cesar musí zemřít*.

Porota v roce 2013

V roce 2013 byl prezidentem mezinárodní poroty legendární čínský režisér Kar Wai Wong. Jeho jedinečný styl inspiroval nespočet světových režisérů a stal se kultem současné kinematografie. Jeho pátý film *Padlí andělé* (Do lok tin si, 1995) byl uveden na Berlinale Forum. Samy za sebe mluví jeho filmy jako jsou *Chungking express* (Chung Hing sam lam, 1994) nebo *Stvoření pro lásku* (Hua yang nian hua,

2000). Wongův film *Velmistr* (*The Grandmaster*, 2013) byl zahajovacím filmem 63. ročník Berlinale.

Jako další se v porotě představili: jedna z nevlivnějších dánských režisérek Susanne Bier, která byla ovlivněna hnutím Dogma 95 a za film *Lepší svět* (*Haevnen*, 2010) získala v roce 2011 Oscara za nejlepší zahraniční film. Významný německý režisér Andreas Dresen, který ve svých filmech pohybuje na hraně improvizace a dokumentu a je častým hostem Berlinale. Významná americká kameramanka a režisérka Ellen Kuras je jednou z mála žen, které pravidelně natáčí velkorozpočtové Hollywoodské projekty. Íránská umělkyně a režisérka Shirin Neshat, která se zabývá především tématem komplexity ženské zkušenosti v Islámské společnosti. Světově známý americký herec Tim Robbins, který se proslavil především v roli Andyho Dufresna ve filmu *Vykoupení z věznice Shawshang* (*The Shawshang Redemption*, 1994, Frank Darabont) . Za jeho druhý režijní film *Mrtvý muž přichází* (*Dead Man Walking*, 1995) byl v roce 1996 odměněn na Berlinale čtyřmi oceněními. Poslední členkou poroty byla režisérka a producentka Athina Rachel Tsangari, která je neoddělitelnou součástí řecké nové vlny.

Vítězným snímkem v roce 2013 se stal rumunský film *Pozice dítěte*.

Porota v roce 2014

Prezidentem mezinárodní poroty v roce 2014 byl James Schamus, který je jako producent podepsaný pod snímkem *Zkrocená hora* (*Brokeback mountain*, 2005, Ang Lee) , který je držitel 3 Oscarů z roku 2006. Schamus produkoval velké množství filmů režiséra Ang Lee, včetně filmu *Svatební hostina* (*Xi yang*), který vyhrál Zlatého medvěda v roce 1993.

Dále byla v porotě americká producentka Barbara Broccoli, známá především za dlouhou ságu James Bond filmů. Zpěvačka a režisérka Trine Dyrholm, která je jednou z neúspěšnějších dánských hereček, Dyrholm se pravidelně účastní Berlinale a v roce 2016 získala Stříbrného medvěda za film *Komuna* (*Kollektivet*, Thomas Vinterberg). Další členkou poroty byla íránská filmařka a malířka Mitra Farahani, která získala hned za svůj první krátký dokumentární film *Juste une femme* (*Jen žena*, 2001) Cenu Teddy na Berlinale v roce 2002. Oba její celovečerní dokumenty měly premiéru na Berlinale v sekci Panorama. Greta Gerwig je americká herečka, scenáristka a režisérka která se stala tváří amerického

nezávislého filmu a zároveň jedním z výrazných hlasů v Hollywoodu. Jako její herecký průlom lze považovat rok 2010 s filmem *Greenberg* (Greenberg, Noah Baumbach), který se dostal do soutěže na Berlinale. Mezi dalšími členy poroty byl velmi známý francouzský režisér hudebních videoklipů, reklam a filmů Michel Gondry, jeden z nejznámějších čínských herců Tony Leung, jež účinkoval ve zmíněném filmu Velmistr a světoznámý rakouský herec Christoph Waltz.

64. ročník Berlinale vyhrál film *Černé uhlí, tenký led*.

Porota v roce 2015

Prezidentem poroty v roce 2015 byl Darren Aronofsky, americký režisér, který je známý především za filmy jakou jsou *Requiem za sen* (Requiem for a dream, 2000), *Fontána* (The Fountain, 2006) nebo film *Černá labuť* (Black Swan, 2010), který byl nominovaný na Oscara za nejlepší režii.

Spolu s ním byl v porotě Daniel Brühl, jeden z nejvšestrannější německých herců, který se proslavil především zahraničními tituly. Filmová producentka Martha De Laurentiis, která v roce 2001 měla v soutěži na Berlinale film Ridleyho Scotta *Hannibal*. Další člen poroty byl Bong Joon-ho, režisér z Jižní Koreji, který je jedním z nejdiskutovanějších režisérů současnosti, díky velkému úspěchu filmu *Parazit* (Gisaengchung, 2019), kterému ale přecházela Bongova velmi produktivní a úspěšná kariéra. Dále francouzská herečka Audrey Tautou, americký producent a scénárista Matthew Weiner, nebo režisérka a producentka Claudia Llosa z Peru, která v roce 2009 získala Zlatého medvěda za film *Mléko strachu*.

Zlatého medvěda získal v roce 2015 film *Taxi Teherán*.

Porota v roce 2016

V roce 2016 byla prezidentkou poroty Meryl Streep. Bylo to po pěti letech co mezinárodní porotě na Berlinale předsedala žena. Tato americká herečka byla jednadvacetkrát nominována na Oscara. V roce 2003 obdržela Stříbrného medvěda za nejlepší ženský herecký výkon ve filmu *Hodiny* (The Hours, 2002, Stephen Daldry) a v roce 2012 získala cenu Zlatého medvěda za celoživotní přínos. Spolu s Meryl Streep byl v porotě úspěšný německý herec Lars Eidinger, britský

filmový kritik Nick James, francouzská fotografka žijící v New Yorku Brigitte Lacombe, známý britský herec Clive Owen nebo italská herečka Alba Rohrwacher, která v pozici hosta již několikrát Berlinale navštívila. Poslední členkou poroty na 66. ročníku Berlinale byla prominentní polská filmařka Małgorzata Szumowska, jejíž filmy jsou na Berlinale často promítány. Film *Ono* (Ono, 2004) byl uveden v sekci Panorama v roce 2005 a její film *Ve jménu...* (W imie...) byl součástí hlavní soutěže a vyhrál cenu Teddy. Poté se Szumowka dostala do soutěže znovu s filmem *Tělo* (Cialo, 2015), za který získala Stříbrného medvěda za nejlepší režii. Naposledy uvedlo Berlinale její film *Tvář* (Twarz), který získal Velkou cenu poroty v roce 2018.

Vítězným filmem byl na 66. ročníku Berlinale film *Požár na moři*.

Porota v roce 2017

Prezidentem v roce 2017 byl holandský režisér a scénárista Paul Verhoeven, který vytvořil kultovní snímky jako *RoboCop* (1987), *Total Recall* (1990) nebo *Základní instinkt* (Basic instinct, 1992)

Spolu s Paulem Verhoevenem byla v porotě Dora Bouchoucha Fourati, tuniská producentka, která se Berlinale zúčastnila v roce 2016 se snímkem *Hedi* (Inhebek Hedi), za který získala cenu pro nejlepší debut. Dále islandský umělec Olafur Eliasson, americká herečka Maggie Gyllenhaal, oceněná například v Karlových Varech za nejlepší ženský herecký výkon v roce 2006, německá herečka Julia Jentsch nebo mexický herec Diego Luna, který se jako host zúčastnil Berlinale v letech 2009 a 2014. Velmi významným porotcem byl také čínský scénárista a režisér Quan'an Wang, který je velmi častým a úspěšným hostem Berlinale. Poprvé se zde uvedl snímkem *Yue shi* (Měsíční zatmění, 1999). Ten se v roce 2002, po představení na mnohých festivalech po celém světě, promítal v sekci Forum. V roce 2007 Wangův film *Tuyino manželství* vyhrál Zlatého medvěda za nejlepší film a později se do soutěže vrátil znovu s filmem *Bai lu yuan* (White Deer Plain, 2013). Jeho poslední úspěch byla účast v soutěži roce 2019 s filmem *Öndög*.

Vítězným filmem se stal v roce 2017 snímek *O těle a duši*.

Porota v roce 2018

Prezidentem mezinárodní poroty byl v roce 2018 významný německý scénárista, režisér a producent Tom Tykwer, který uvedl již šest jeho snímků na Berlinale včetně filmu *Nebe* (Heaven), který se v roce 2002 dostal do hlavní soutěže. Výraznými počiny Tykwera byly například filmy: *Lola běží o život* (Lola rennt, 1998), *Paříži miluji tě* (Paris, je t'aime, 2006) či *Atlas mraků* (Cloud Atlas, 2012). Dalšími členy poroty byli tento rok: francouzská herečka Cécile de France, která účinkovala v úvodním filmu Berlinale 2017 *Django*, španělský filmový porotce a fotograf Chema Prado, producentka z USA Adele Romanski, japonský hudebník Ryūichi Sakamoto a americká filmová kritička Stephanie Zacharek.

Cenu Zlatého medvěda za nejlepší film získal snímek *Nedotýkej se mě*.

Porota v roce 2019

V roce 2019 byla prezidentkou mezinárodní poroty Juliette Binoche, známá francouzská herečka, která účinkovala ve více než sedmdesáti filmech a získala řadu cen, včetně ocenění z Cannes, Benátek a Berlína. V roce 1994 byla Binoche udělena cena Berlinale Camera a později získala Stříbrného medvěda v kategorii nejlepší ženský herecký výkon za roli ve filmu *Anglický pacient* (The English Patient, 1996, Anthony Minghella)

Tento rok se součástí poroty stal také americký filmový kritik Justin Chang, kurátor Muzea moderního umění v New Yorku Rajendra Roy, herečka, producentka a režisérka z Velké Británie Trudie Styler, německá herečka Sandra Hüller, která za film *Rekviem* (Requiem, Hans-Christian Schmid) v roce 2006 získala Stříbrného medvěda za nejlepší ženský herecký výkon. Hüller také nedávno zazářila v úspěšných filmech jako *Toni Erdmann* (2016, Maren Ade) nebo *Láska mezi regály* (In der Gängen, 2018, Thomas Stuber). Posledním porotcem byl čilský režisér Sebastián Lelio, který se na Berlinale představil v roce 2013 soutěžním snímkem *Gloria* a o čtyři roky později získal za film *Fantastická žena* (Una Mujer Fantástica, 2017) Stříbrného medvěda za nejlepší scénář, cenu Teddy a Oscara za nejlepší cizojazyčný film.

V roce 2019 byl vítězem film *Synonyma*.

2. Analýza filmů

2.1. *Med* (Bal, 2010, Semir Kaplanoğlu)

V roce 2010 vyhrál na Berlinale Zlatého medvěda film *Med*, který vznikl v koprodukcí Turecka, Německa a Francie. Režisér filmu Semir Kaplanoğlu je známý turecký režisér, který se na Berlinale představil v roce 2005 svým druhým filmem *Meleğin Düşüşü* (Andělův pád, 2004). Poté začal Kaplanoğlu pracovat na takzvané „Yusufově trilogii“, kterou zakončil právě filmem *Med*.

Film pojednává o šestiletém chlapci Yusufovi, který vyrůstá se svými rodiči uprostřed lesů v severovýchodním Turecku. Yusuf je zakřiklý chlapec, který téměř nemluví a je velmi silně citově navázaný na svého otce, který ho bere do lesa při jeho výpravách do korun stromů za včelím medem. Yusuf je svým otcem a krásným lesním prostředím fascinovaný a pouze zde si troufá k dialogu. Jednoho dne se otec z výpravy za medem nevrátí a chlapec se musí vyrovnat se ztrátou svého nejbližšího.

Jedná se o velmi citlivý film, který dosahuje až meditativní povahy. Jeho tempo je pomalé a nechává tak diváka procítit pozvolně plynoucí čas a napojit se na poklidným život obyvatel hornatého lesa. Působivost filmu je mimo jiné způsobena absencí hudby a dobrou prací se zvukovou složkou filmu, kdy k nám svým šelestěním promlouvá krásná panenská příroda. Ve filmu je kladen velký důraz na zachycení soužití přírody a člověka, přičemž působivá turecká příroda hraje stěžejní roli. V díle se daří mistrně zobrazit strasti dospívání a vyrovnávání se ze ztrátou. Hlavní hrdina prochází velkým vývojem a díky skvělému hereckému výkonu Bory Altaše je vše naprosto přirozené a uvěřitelné.

Jedná se o velmi dobře kritikou hodnocený a tematicky naprosto nekonfliktní film. Dojemný a citlivý příběh malého chlapce si získal náklonnost poroty. Film je také naprosto oproštěný od politiky, což nebývá na Berlinale běžné. Tento rok zvítězila nesporná umělecká hodnota filmu, která překonala i filmy zaběhlých tvůrců jako jsou Roman Polanski, Thomas Vinterberg nebo Noah Baumbach. V soutěži bylo na 60. ročníku Berlinale dvacet snímků a například u politického filmu Romana Polanskiho *Muž ve stínu* (The Ghost Writer, 2010) nebo u velmi hojně oceňovaného snímku ruského tvůrce Alexeje Popogrebskije *Jak jsem strávil tohle léto* (Kak ya provyol etim letom, 2010) se vítězství filmů předpokládalo spíše než u poetického filmu *Med*.

2.2. Rozchod Nadera a Simin (Jodaeiye Nader az Simin, 2011, Asghar Farhadi)

Rozchod Nadera a Simin je snímek iránského režiséra Asghara Farhadiho, který se na Berlinale poprvé představil svým filmem *O Elly* (Darbareye Elly, 2009) a obdržel zde Stříbrného medvěda za nejlepší režii. Rozchod Nadera a Simin je Farhadiho dalším velmi úspěšným počinem.

Manželé Nader a Simin stojí před nelehkým rozhodnutím, zdali zůstat v Iránu a starat se o Naderova nemocného otce a nebo, jestli zajistit sobě a hlavně dceři Termech svobodnou budoucnost. Svoboda je ale zaručena pouze opuštěním rodného Iránu. Manželská rozepře se zkomplikuje banální situací, do které se Nader zaplete a spouští tak řetězec nešťastných událostí.

Jedná se o strhující manželské drama ze současného Iránu, které je dusné a naprosto emocionálně vyčerpávající. Snímek oplývá velmi dobrými hereckými výkony a naprosto precizní a citlivou režii. Farhadiho se podařilo divákům nabídnout velmi poutavé minimalistické konverzační drama.

Rozchod Nadera a Simin se projevuje výjimečně zvláště v tom, že na diváky neútočí a především je nenavádí, co si mají myslet a co mají cítit. Farhadiho snímek používá minuciózní techniky, kterými nás vtahuje do vyprávění, až se v něm nacházíme s pocitem naprosté bezprostřednosti. Hrdiny nechápeme jako postavy hrané nějakými herci, ale jednoduše jako skutečné lidi; jako kdybychom se dívali na dokument. Máme možnost absolutně soucítit s libovolnou postavou, přestože ani jedna z nich není jednoduše líbivá nebo sympatická.¹¹

Rozchod Nadera a Simin je politický film, který poukazuje na nedostatky iránského právního systému, umocněné vlivem tradice náboženství. Film disponuje nespornými uměleckými kvalitami, které potvrzují skvělé kritiky recenzentů z celého světa a zároveň mimořádný úspěch v Hollywoodu.

61. ročník Berlinale byl silně ovlivněný událostí, kdy Jafar Panahi - jeden z členů poroty se nemohl festivalu zúčastnit. Krátce po jeho pozvání do poroty byl

---

¹¹ Kamil Fila. *Recenze: Rozchod Nadera a Simin nenavádí, co máme cítit* [online] Magazín Aktualne.cz, 11.2.2012 <<https://magazin.aktualne.cz/kultura/film/recenze-rozchod-nadera-a-simin-nenavadi-co-mame-citit/r~i:article:732091/>>

uvězněn Iránu a byla mu zakázána jakákoli tvorba. Berlinale ponechalo místo v porotě pro Panahiho volné, jako důkaz podpory při boji proti nesvobodě v Iránu.

Je zřejmé, že situace okolo Jafara Panahiho rozhodně prospěla Rozchodu Nadera a Simin ve výběru nejlepšího filmu roku. Skoro by se dalo říci, že výhra filmu může působit jako určitá podpora na dálku Jafara Panahiho a zároveň jako kritika nesvobodné politiky Iránu.

Snímek byl kritiky očekávaný výherce, ale i tak můžeme v soutěžní sekci roku 2011 sledovat další silné jedince, kterým byl například film *Turínský kůň* (A torinói ló, 2011, Béla Tarr, Agnès Hranitzky), který svou kvalitou i ohlasy kritiků minimálně velmi konkuruje filmu Rozchod Nadera a Simin.

2.3. *Caesar musí zemřít* (Cesare deve morire, 2012, Paolo Taviani, Vittorio Taviani)

Caesar musí zemřít je film legendárních bratrů Tavianových, kteří patří k jedněm z nejvýznamnějších italských režisérů.

V italské věznici Rebbibia natočili bratři Taviánovi konceptuální hraný film, ve kterém skupina vězňů předstupuje před publikum a odehraje klasickou hru Williama Shakespeara *Julius Caesar* (The Tragedy of Julius Caesar, 1623). Jedná se o skutečné trestance, kteří hrají celý film v reálném vězení. Jde o originální experiment přičemž zapojením vězňů do projektu vzniká film s přidaným sociálním aspektem.

Caesar musí zemřít je formálně velmi jednoduchý film. Tavianiovi tuto jednoduchost správně chápou za sílu projektu, ale bohužel už rezignovali na možnost prozkoumat jednotlivé charaktery svých herců a odpustili si hlubší ponor do rutiny vězňů. Postavy jsou načrtnuté přesně tak, aby sloužily sdělení režisérů, ze stejného důvodu zprostředkovávají režiséři spíš pocity, než aby se snažili o dokumentární vzhled do prostředí nápravného prostředí věznice Rebbibio.¹²

I když neherci předvádějí strhující herecké výkony tak po rozklíčování schématu filmu je i necelá osmdesátiminutová stopáž poměrně dlouhá. Na film se po výhře na Berlinale snesly poněkud rozporuplné reakce a výhra *Caesar musí zemřít* byla označována za velmi konzervativní volbu a ošizení tak silných politických filmů *Je to jen vítr* (Csak a szél, 2012) Bence Fliegaufa nebo *Barbara* (2012) Christiana Petzolda. V soutěži se na 62. ročníku Berlinale představilo osmnáct filmů, z čehož každý druhý snímek vznikl ve francouzské koprodukcii. Také na osmi filmech ze soutěžního výběru se koprodukčně podílelo Německo.

Caesar musí zemřít je snímek, který na Berlinale těžil především z chytré myšlenky tvůrců a z nesporném sociálního aspektu díla. Možná by se dalo říci, že se filmu zadařilo i částečně z prestiže italských filmařů a jejich ušlechtilého věku.

---

¹² Táňa Zabloudilová. *Cinepur: Caesar musí zemřít*. 2012, č.84, s.26

2.4. *Pozice dítěte* (Poziția copilului, 2013, Călin Peter Netzer)

Pozice dítěte je třetí film rumunského režiséra Călina Petera Netzera, pro kterého se v roce 2013 jednalo o jeho první návštěvu Berlinale a to hned o velmi úspěšnou.

Barbu, syn hlavní hrdinky filmu, srazí a zabije dítě při jízdě autem nepovolenou rychlostí. Rozsudek se zdá být jasný, ale Barbua vlivná matka se pokusí přízeň osudu obrátit na svou a především synovu stranu.

Netzer natočil drásavé drama o citovém poutu rodiče k dítěti a moci peněz. *Pozice dítěte* je těžký, realistický film, který je výborně formálně zpracovaný, tak aby odpovídal svému syrovému obsahu. Ruční kamera, přesná režie a skvělé herectví Luminița Gheorghiu utvářejí nepříjemný portrét matky, která je pro záchranu svého dítěte schopna udělat vše, přestože sám připravil o život dítě někoho jiného. Postava odhlíží od veškerých morálních zábran a je odhodlána zachránit svého potomka.

Snímek si neodpustí trochu levné výrazy sociální propasti – dáma v kožichu proti vesničanům – a korupčních nitek známostí, výhod, přímluv, úsluh, peněz. Nicméně ona lidská rovina je daleko zajímavější než společenskokritická.¹³

Vítězství *Pozice dítěte* potvrzuje úspěšnost současné rumunské nové vlny na velkých filmových festivalech.

Stále nové filmové nápady přichází ze zemí, které mají již nějakou dobu volnost tvorby po tvrdém politickém útlaku. Desítky let volnosti vytvořily v Evropě a střední Asii novou energii a prostor k hledání orientace v historii dějin.¹⁴

Lze v tomto případě shledat určitou spojitost mezi prezidentem mezinárodní poroty, čínským režisérem Wong Kar Wai a úspěchem filmu ze země, která byla dlouhá léta politicky nesvobodná a stejně jako Čína se nadechla k tvorbě kvalitní kinematografie.

---

¹³ Mirka Spáčilová. *RECENZE: Pozice dítěte dokládá, že na Berlinale se za triky trofeje nedávají.* [online] Idnes.cz, 7.9.2013 <https://www.idnes.cz/kultura/film-televize/pozice-ditete-recenze.A130907_012029_filmvideo_ob>

¹⁴ Berlinale.de: *63RD BERLIN INTERNATIONAL FILM FESTIVAL FEBRUARY 07 – 17 2013.* [online] Přeložil Tomáš Pertold <https://www.berlinale.de/en/archive/jahresarchive/2013/01_jahresblatt_2013/01_jahresblatt_2013.html>

Soutěž na 63. ročníku Berlinale byla plná světových jmen kinematografie. Spolu s Netzerem měli v soutěži filmy Steven Soderberg, Hong Sang-soo, Denis Cote, Gus Van Sant, Ulrich Seidl nebo Jafar Panahi. Tento ročník byl opravdu velmi silným rokem a o to více vystupuje na povrch velký vliv rumunské nové vlny. V soutěžní sekci se v roce 2013 představilo devatenáct snímků a nejpočetněji byly zastoupeny francouzské a americké filmy.

2.5. Černé uhlí, tenký led (Bai Ri Yan Huo, 2014, Yi'nan Diao)

Čínské kriminální drama režiséra Yi'nan Diao vypráví příběh bývalého policejního detektiva, který vyšetřuje mysteriózní sérii vražd. Expozice se odehrává v roce 1999 v malém městě v Číně, kde dojde k nalezení několika mrtvých těl. O pět let později se již bývalý policejní vyšetřovatel pouští do starého neuzavřeného případu a postupně zjišťuje, že jsou vraždy spojeny se záhadnou ženou, do které se během vyšetřování zamiluje.

Černé uhlí, tenký led je příběh z kriminalistického prostředí, který na ploše tříhodinového dramatu obratně nastiňuje tajemnost a vtahující atmosféru zkaženého města.

Diao vytváří temný a krvavý portrét Číny, v níž jsou lidské životy stejně vyčerpatelné jako přírodní zdroje a všichni stojí na nebezpečné půdě.¹⁵

Jedná se o filmové noir, jehož atmosférická komplexnost může být zastíněna občas až zbytečně tajemným příběhem.¹⁶

Tento rok byl Berlínský festival velkým úspěchem pro asijskou kinematografii, jelikož asijským tvůrcům a hercům putovaly čtyři z osmi hlavní cen Berlinale. O rozkvětu asijské a konkrétně čínské kinematografie svědčí také výrok Christiana Peitza: „Pozoruhodný signál, který říká, podívejme se na Čínu, kde trh vzkvétá, filmové umění je živé a přestože je tam svět v nepořádku, čínská kinematografie je tam, kde je“.¹⁷

V soutěži byly tento rok zvučné filmy jako jsou: *Chlapectví* (Boyhood, 2014, Richard Linklater), *Grandhotel Budapešť* (The Grand Budapest Hotel, 2014, Wes Anderson) nebo poslední film Alana Resnais *Milovat, pít a zpívat* (Aimer, boire et chanter, 2014). Velkým úspěchem 64. ročníku Berlinale byl také film *Křížová cesta*

---

¹⁵ Scott Foundas. *Film review: Black Coal, Thin Ice*. [online] Variety.com, 13.2.2014. Přeložil Tomáš Pertold <<https://variety.com/2014/film/reviews/berlin-film-review-black-coal-thin-ice-1201099676/>>

¹⁶ Luke Buckmaster. *Black Coal, Thin Ice review – a chilly, neo-noir thriller*. [online] The Guardian.com, 12.6. 2014. Přeložil Tomáš Pertold <<https://www.theguardian.com/film/australia-culture-blog/2014/jun/12/black-coal-thin-ice-review-a-chilly-neo-noir-thriller>>

¹⁷ Christiane Peitz. *Berlinale kann ungemütlich sein - zum Glück* [online] Der Tagesspiegel.de, 16.2.2014. Přeložil Tomáš Pertold <<https://www.tagesspiegel.de/meinung/zum-abschluss-der-filmfestspiele-berlinale-kann-ungemueltlich-sein-zum-glueck/9491458.html>>

(Kreutzweg, 2014, Dietrich Brüggemann), který se odnesl „pouze“ Stříbrného medvěda za scénář. Také proto může být úspěch filmu Černé uhlí, tenký led považován za poměrně nečekané vyústění. Tento jev potvrzuje pozitivní trend z minulých let, kterým je stoupající snaha doceňovat filmy, jež často nejsou středem pozornosti festivalů kategorie A. V soutěži bylo v roce 2014 uvedeno dvacet snímků a početně byly zastoupeny německé filmy (čtyři) a snímky z Asie (celkem čtyři, z toho tři z Číny). Z tohoto početného zastoupení čínských filmů lze pozorovat vzrůstající kvality asijské kinematografie.

2.6. *Taxi Teherán* (Taxi, 2015, Jafar Panahi)

Jeden z dalších úspěšných filmů významného Iránského režiséra Jafara Panahiho, který je od roku 2011 držen v Iránu a má zákaz natáčet filmy, přináší vhléd od života taxikáře, kterého sám režisér ve filmu ztvárnil. Celý film se odehrává uvnitř taxikářského auta a děj je snímán třemi kamerami, které jsou v autě nainstalovány. Jedná se o hraný film ve kterém ale vystupují neherci, kteří hrají sami sebe.

V chytře napsaných dialozích divák rozkrývá trojúhelník otázek mezi uměním, pravdou a cenzurou.¹⁸

Jízda teheránskými ulicemi je sérií přirozených mikrodramat. Tak přirozených, až se ztrácí rozdíl mezi fikcí a dokumentem. Panahí toho využívá, s novými lidmi přicházejí na přetřes nová témata, ale též nové dějové zvraty. Nejde sice o film s tradiční zápletkou, přesto se v něm neustále něco děje. A na pozadí všednodenních hovorů, mnohdy velmi vtipných, se ozývá ironie namířená proti některým místním zvyklostem.¹⁹

Snímek podává svědectví o kultuře nám vzdálené a tamních současných problémech, ale především jde právě o osobní zpověď jednoho člověka, léta zmítaného rozmarností a železnou rukou vládního režimu.²⁰

Prezident poroty Darren Aronofsky komentoval snímek těmito slovy: „Panahi stvořil milostný dopis kinematografii. Jeho film je plný lásky k umění, jeho blízkým, jeho zemi a jeho divákům.“²¹

V roce 2015 byla soutěž velmi pestrá, k divákům se skrze filmy dostala témata svobody, zneužívání, sexuálního útlaku nebo politického vykořisťování. V soutěžní

---

¹⁸ Hana Lippová. *Taxi Teherán: filmová recenzie* [online] Kinema.sk, 15.11. 2015. Přeložil Tomáš Pertold <<http://www.kinema.sk/filmova-recenzia/34872/taxi-teheran.htm>>

¹⁹ Tomáš Stejskal. *Recenze: Vítězný film loňského Berlinale z Iránu přijel do českých kin taxíkem* [online] Hospodářské noviny, 11.2.2016 <<https://archiv.ihned.cz/c1-65158140-taxi-teheran-panahi-recenze>>

²⁰ Patrik Pajer. *Recenze: Taxi Teherán (2015) – Komorní výpověď o současném Iránu* [online] Nafilmu.cz, 16.2.2016 <<https://nafilmu.cz/2016/02/recenze-taxi-teheran-2015-komorni-vypoved-o-soucasnem-iranu/>>

²¹ Berlinale.de: Darren Aronofsky. *65TH BERLIN INTERNATIONAL FILM FESTIVAL FEBRUARY 05 – 15 2015*. [online] Přeložil Tomáš Pertold <https://www.berlinale.de/en/archive/jahresarchive/2015/01_jahresblatt_2015/chronik_2015.html>

sekcí bylo uvedeno devatenáct snímků, které byly, co se země původu týká, naprosto různorodé. Jako každý rok musel být výběr filmů pro porotu velmi náročný, ale konkrétně v tomto případě lze sledovat velkou pravděpodobnost, že se porota rozhodla na základě velkého politického apelu filmu Taxi Teherán. Také můžeme předpokládat, že výběru filmu prospěl i fakt, že Panahi stále nemůže Irán opustit a cenu si přijela převzít jeho vnučka, která mimo jiné ve filmu předvedla výborný herecký výkon.

Panahiho filmy jsou na Berlinale uváděny poměrně často, ale až nyní se režisér dočkal ceny Zlatého medvěda za nejlepší film. Vítězství Taxi Teherán opět potvrzuje schopnost Berlinale vnímat politické filmy a podporovat jejich výběr na festival.

2.7. *Požár na moři (Fuocoammare, 2016, Giafranco Rosi)*

Italsko-francouzská koprodukce *Požár na moři* je zatím posledním filmem režiséra z Eritrea Giafranco Rosi. Jedná se o chytře poskládaný dokumentární film o uprchlické krizi. Rosi žil několik měsíců na ostrově Lampedusa a zachycoval zde realitu každodenního života spolu se situacemi, kdy na ostrov denně přijíždí stovky uprchlíků.

Děni na ostrově pozorujeme především očima místních obyvatel. Hlavní postava filmu je dvanáctiletý chlapec Samuel, který si rád hraje se svým prakem a celá situace ho překvapivě jednoduše míjí.

Pro něj je Lampedusa domov, místo dětských dobrodružství, a jeho svět je stejně pravdivý jako ty ostatní, které se zde potkávají.²²

Gianfranco Rosi chtěl původně na Lampeduse natočit jen desetiminutový dokument, brzy ale změnil názor: „Aby bylo možné jej (ostrov) pochopit, bude nutné se do něj dlouze a důkladně ponořit.“

Rosi skládá dohromady obraz téměř mimoběžných dějů, které se přesto odehrávají na tomtéž místě a v tomtéž čase. Natočil zoufalé volání na rádiových vlnách, němou hrůzu mrtvol zabalených v černých pytlích i žal pozůstalých. Daří se mu neukazovat uprchlíky jako anonymní masu, ale jako velmi rozmanité lidské bytosti propojené tragickým osudem. A přece i tato důrazná svědectví mají v Rosiho filmu stejný prostor jako scéna, kdy babička malého Samuela po ránu pečlivě uhlazuje ustlanou postel.²³

Období kolem roku 2015 a 2016 zachvátila svět humanitární krize. Konkrétně Německo bylo jednou z hlavních cílových destinací uprchlíků z celého světa. V jeden rok se v Německu vystřídaly nálady od radostného vítání uprchlíků v Mnichově na hlavním nádraží až k dramatickému růstu preferencí krajně pravicové populistické politické strany Alternativa pro Německo. Pro Německo i celou Evropu se jednalo o velmi turbulentní a těžko řešitelné období. Samozřejmě i na Berlinale byla krize středobodem festivalu. Výstižně tehdejší situaci popsal Rachel Donadio:

---

²² Marcel Kabát. *RECENZE: Fuocoammare – portrét duše ostrova uprostřed ohně* [online] Lidovky.cz, 6.11.2016 <https://www.lidovky.cz/kultura/recenze-fuocoammare-portret-duse-ostrova-uprostred-ohne.A161104_093051_In_kultura_hep>

²³ Marcel Kabát. *RECENZE: Fuocoammare – portrét duše ostrova uprostřed ohně* [online] Lidovky.cz, 6.11.2016 <https://www.lidovky.cz/kultura/recenze-fuocoammare-portret-duse-ostrova-uprostred-ohne.A161104_093051_In_kultura_hep>

„Pravděpodobně více přitažlivé než kterékoli drama na plátně je to, které se děje v samotném Německu, kde v minulém roce přišlo více než milionu žadatelů o azyl – osmdesát tisíc z toho do Berlína.“²⁴

„Sledujeme na vlastní oči migraci šedesáti až sedmdesáti milionů lidí z celého světa. Jedná se o celosvětovou katastrofu a my nemůžeme říct, jako Němci v roce 1945, že jsme to nevěděli.“²⁵ I po tomto výroku ředitele festivalu Dietera Kosslicka se dal předpokládat velký úspěch filmu *Požár na moři* a po letech výhra v hlavní soutěži dokumentárního filmu.

V roce 2016 se soutěže účastnilo osmnáct snímků, mezi nimiž tentokrát nebylo velké množství známých jmen světové kinematografie. Výraznými filmy byly například *Hedi*, *Začít znovu* (*L'avenir*, 2016, Mia Hansen-Love), *24 týdnů* (*24 Wochen*, Anna Zohra Berrached) nebo *Komuna* Tomase Vinterberga. I když se u většiny nejedná o příliš známé autory, šlo vždy o kvalitní filmy. Žádný ze soutěžních filmů však nebyl tak politicky angažovaný a aktuální jako *Požár na moři*.

---

²⁴ Rachel Donadio. *Refugee Influx in Germany Sets Off a Brooding Cultural Debate* [online] The New York Times.com 21.2.2016. Přeložil Tomáš Pertold <<https://www.nytimes.com/2016/02/22/movies/berlin-film-festival-refugee-influx-in-germany.html>>

²⁵ Leo Barraclough. *Berlin Film Festival Chief Dieter Kosslick on Diversity, Refugees* [online] Variety.com, 19.2.2016. Přeložil Tomáš Pertold <<https://variety.com/2016/film/global/berlin-film-festival-chief-dieter-kosslick-diversity-refugees-1201710482/>>

2.8. *O těle a duši* (Teströl és lélekröl, 2017, Ildikó Enyedi)

O těle a duši je hraný snímek maďarské režisérky Ildikó Enyedi, která se po sedmnáctileté pauze vrátila k filmové režii.

Tato výrazná představitelka magickorealistických tendencí v maďarském filmu se vrací a magický realismus se vrací s ní.²⁶

Jde o mysteriózní milostný příběh staršího ředitele jatek s ochrnutou rukou a mladé dívky, která přichází na jatka jako nová pracovnice. Postava zakřiknuté dívky je ale opředena řadou tajemství, včetně toho, že nedokáže vystát fyzický ani sociální kontakt. Sbližování hlavních postav se zdá nepravděpodobné, až do chvíle, kdy hrdinové poznávají, že se ve snech proměňují v jeleny a prchají tak do klidného a magického světa snů.

Příliš pravidelné hledání paralel mezi skutečným a snovým světem sice časem působí trochu schematicky, ale nikdy však neklesne k čítankové popisnosti původní autorské vize. Na to jsou hlavní charaktery příliš životné a v rámci soudobého filmového artu dostatečně výlučné.²⁷

Řemeslně precizní komorní podívaná může působit jako návrat pozapomenuté a vždycky trochu riskantní stylizace, balancující na hraně naivního kýče. Díky charismatickému a zdrženlivému projevu představitelů obou hlavních rolí, který udává tempo celému snímku, nevyznívá *O těle a duši* nesnesitelně zdoluhavě. Přesto letošní vítěz Berlinale není nijak zvlášť výrazný titul, ale spíš lehce archaická artová romance, ve které se jednoduše a celkem účinně střetávají protikladné principy.²⁸

I když film svou jednoduchou zápletkou není neoriginálnější, tak jeho až chirurgická chladnost zkombinovaná s hřejícím vztahem dvou osamělých a handicapovaných jedinců pomáhá filmu odlišit se od ostatních snímků festivalové sezóny a působí tak osvěžujícím dojmem.

---

²⁶ Antonín Tesař. *O těle a duši* [online] A2, 21.9.2017
<<https://www.advojka.cz/archiv/2017/20/o-tele-a-dusi>>

²⁷ Ivo Michalík. *Cinepur: Láska mezi kapkami zvířecí krve / O těle a duši*. 2017, č.114, s.32

²⁸ Antonín Tesař. *O těle a duši* [online] A2, 21.9.2017
<<https://www.advojka.cz/archiv/2017/20/o-tele-a-dusi>>

Tento rok na Berlinale nezvítězil po delší době politický film, i když k tomu politické dění mohlo vybízet. Mezinárodní porota se držela sympatického trendu posledních let a ceny rozdala filmům, které nejsou nutně ve středu festivalové pozornosti.

20. ledna 2017 se odehrála událost, která šokovala celý svět a samozřejmě se razantně podepsala i na Berlinale, které se konalo jen pár týdnů poté. V Americe byl zvolen Donald Trump prezidentem. Trump v předvolební kampani sliboval, že vybuduje obrovskou zeď mezi Mexikem a Amerikou, která zastaví migraci z Mexika a novináře dlouhodobě označuje za nepřítel.

Ředitel festivalu Dieter Kosslick na programové tiskové konferenci 67. ročníku Berlinale zdůraznil, že by měl být prezident USA úmyslně opomíjen, protože můžeme poděkovat především mediálnímu rozruchu za jeho úspěch. Program festivalu tato událost příliš neovlivnila, neboť se vše odehrálo jen těsně před Berlinale. Festival ale samozřejmě vyjasnil své politické stanovisko k této události a atmosféra 67. ročníku se v tomto duchu nesla.

Na tomto politickém pozadí není až tak překvapivé, že byl Zlatý medvěd předán filmu, který se intenzivně zabývá modulací a vztahem mezi snem a realitou. Snímek vypráví něžný příběh, který kontrastuje půvabnou lehkost snu a doslova krvavou realitu maďarských jatek.

V soutěži bylo tento rok osmnáct snímků a žádná země nebyla zastoupena víckrát. Mezi výraznější tituly patřily filmy jako *Druhá strana naděje* (Toivon tuolla puolen, 2017, Aki Kaurismäki) nebo *Světlé noci* (Helle Nächte, 2017, Thomas Arsland). Přesto se jednalo o soutěžní ročník se slabší úrovní filmů.

2.9. *Nedotýkej se mě (Touch me not, 2018, Adina Pintilie)*

Nedotýkej se mě je experimentální film rumunské režisérky Adina Pintilie. Film vznikl v početné koprodukci Rumunska, Bulharska, Francie, Německa a České Republiky, která byla v projektu zastoupena společností Pink Productions. Film s českým příspěvkem získal Zlatého medvěda pouze jedinkrát v roce 1990, kdy cenu získal snímek *Skřivánci na niti* z roku 1969.

Adina Pintilie natočila velmi vyspělý debutový film, který se zabývá nelehko zpracovatelným tématem intimity a sexuality handicapovaných jedinců a zároveň otázkou definice krásy a vlastní identity.

Nedotýkej se mě se pohybuje na pomezí dokumentárního a hraného experimentálního díla, kde sledujeme představitele filmu, kteří hledají své nitro a snaží se přijmout vlastní identity skrze sexualitu.

Pintilie ale zkoumá intimitu v natolik specifických podobách, že prostor pro lechtivost danou zavádějícím tématem důsledně minimalizuje. V režisérčině pojetí se totiž intimita stává duchovní cestou a kromě svého zúročení v sexu se projevuje v mnohem obecnější, společenské rovině.²⁹

Jedná se ve všech směrech o hodně odvážný film, který od svého počátku doprovázejí velmi zapálené debaty a naprosto rozporuplné recenze.

Rozhodnutí poroty, jež předsedal Tom Tykwer, bylo označováno i za katastrofu srovnatelnou se zvolením Donalda Trumpa americkým prezidentem.

Nebo, jak napsal do *The Guardian* Peter Bradshaw, za katastrofu, která potvrzuje pozici berlínského festivalu jako místa, kde se oceňují filmy hloupé a bezcenné.³⁰

Vítězství takového titulu na nejvíce politizovaném festivalu v době gradující kampaně #Meetoo a oznámení rekordní sledovanosti pornografie může působit dojmem laciné tendenčnosti. Sledování filmu se ale dá těžko označit za příjemný či vzrušivý zážitek.³¹

---

²⁹ Kamila Dolotina. *Cinepur: Padesát odstínů intimity - Nedotýkej se mě*. 2018, č.117, s.10

³⁰ Veronika Havlová – Viktor Palák. *Lázeňské dvojhránky: Touch me not „vykadilo“ velké pravdy* [online] Fullmoonmagazine, 11.7.2018. <<https://www.fullmoonzine.cz/lazenske-dvojhranky-touch-me-not-vykadilo-velke-pravdy>>

³¹ Kamila Dolotina. *Cinepur: Padesát odstínů intimity - Nedotýkej se mě*. 2018, č.117, s.10

Kampaň MeeToo vypukla v říjnu 2017 na sociálních sítích v důsledku vyhrocených debat ohledně genderových vztahů ve filmovém průmyslu vyvolaných skandálem producenta Harvey Weinsteina.

Sám ředitel festivalu zmínil, že téma genderové rovnoprávnosti a mocenských vztahů je zásadní a 68. ročník Berlinale je neopomene. Přestože se na první pohled může zdát, že film s MeeToo kampaní, která byla v době Berlinale velmi aktuální, nemá nic společného, tak celková nálada společnosti byla skandálem v Hollywoodu velmi ovlivněna. Téma sexuality a důležitosti identity jedince tak větší či menší měrou pomohlo úspěchu filmu *Nedotýkej se mě*.

Vítězství *Nedotýkej se mě* v kategorii za nejlepší debut a současně obdržení ceny za nejlepší film bylo poměrně velké překvapení. Film nepatřil mezi favority na Zlatého medvěda a úspěch se očekával především u filmů jako jsou: *Tranzit* (Transit, 2018, Christian Petzold), *3 dny v Quiberonu* (3 Tage in Quiberon, 2018, Emily Atef), *Láska mezi regály* nebo film Philipa Gröninga *Mein Bruder heißt Robert und ist ein Idiot* (Můj bratr se jmenuje Robert a je to idiot, 2018). V soutěži se objevilo devatenáct filmů, které byly poměrně národnostně diverzifikované. Ve výběru se opakovalo pouze Německo, Francie či USA a to z většiny jako minoritní koproducenti.

Výstižně letošní ročník festivalu shrnul Hanns-Georg Rodek: „Berlínský filmový festival se vrací ke svým kořenům. Znovu je to politický festival svobodného myšlení, který se pouští do větších risků než Benátky a Cannes. *Nedotýkej se mě* je signál ostatním festivalům, že Berlinale je připravené na změnu a také signál všem filmařům, kteří se nebojí riskovat.“³²

---

³² Hanns – Georg Rodek. *Die Berlinale ist wieder politisch wie vor dem Mauerfall* [online] Welt.cz 25.2.2018. Přeložil Tomáš Pertold <<https://www.welt.de/debatte/kommentare/article173945620/Festival-Bilanz-Die-Berlinale-ist-wieder-politisch-wie-vor-dem-Mauerfall.html>>

2.10. *Synonyma* (Synonymes, 2019, Nadav Lapid)

Synonyma je francouzsko-německo-izraelský film režiséra Nadava Lapida. Jedná se o částečně autobiografickou tragikomedií odehrávající se v Paříži.

Mladý izraelský voják Joav opouští svou rodnou zemi a bez jakéhokoliv majetku a zabezpečení přijíždí do Francie, aby se začlenil do společnosti a mohl se tak stát „opravdovým“ Francouzem. Joav utíká před svojí rodnou zemí, kterou charakterizuje jako smradlavou, obscénní a sprostou, ale před svojí identitou se mu nakonec utéci nepodaří.

Synonyma je výrazně stylizovaný autorský snímek, který řeší tematiku migrace a oproštění se od staré identity k rozvoji nové.

Film vnesl do tvorby Nadava Lapida dosud neznámý element: výbušnou, místy přímo chaotickou energii. Pokud předchází dva celovečerní snímky izraelského režiséra připomínaly zvolna se pohupující, ale jistě kormidlované plachetnice, jeho novinka je jako nekontrolovatelné torpédo, jež se vymklo dálkovému ovládní.³³

Příznačné pro Lapidův film je, že jej nejlépe vystihují taková synonyma, která lze dle individuálního vkusu a momentální nálady číst jako chválu i jako odsudek: chaotický, neuspořádaný, nepředvídatelný, testosteronový, rozhozený, přemrštěný, provokující.³⁴

Film se může zdát jako poměrně osobní a uzavřený, ale *Synonyma* je protkán tématy existující v mnohem širším politickém kontextu: jazyk, rodina a původ. To, jak silně je politika, ve formě státu, spojena s nejosobnějšími detaily, bylo tento rok zřejmé například i z čínského dramatu *Sbohem synu* (Di jiu tian chang, 2019, Xiaoshuai Wang), které získalo Stříbrného medvěda za nejlepší mužský i ženský herecký výkon.

Synonyma opět nepatřil k favoritům na vítězství nejlepšího filmu v hlavní soutěži. Vítěz 69. ročníku ale potvrzuje nastavený vývoj festivalu. V rámci osmnáctičlenné soutěže byl favoritem na získání Zlatého medvěda především film o zneužívání dětí kněžími *Chvála Bohu* nebo *Narušitel systému* (Systemsprenger, 2019, Nora Fingscheidt) či makedonský film s prvky komedie *Bůh existuje a její jméno je Petrunie* (Gospod postoi, imeto i'e Petrunia, 2019, Teona Strugar Mitevska).

---

³³ Ondřej Pavlík. *Cinepur: Golem v Paříži – Synonymes*. 2019, č. 122, s.10

³⁴ Ondřej Pavlík. *Cinepur: Golem v Paříži – Synonymes*. 2019, č. 122, s.11

Soutěž byla na rozdíl od předchozích ročníků poměrně silná a zastupovala opět velký rozptyl zemí. Více než jednou byly v soutěži pouze německé a čínské filmy. „Synonyma je jedním z těch znepokojujících, překvapujících a - dalo by se také říci - produktivně neurotických filmů, k nimž Berlinale v posledních letech trvale poskytuje domov“.³⁵

Tento snímek potvrzuje otevřenost a politickou angažovanost Berlinale. Mimo tato důležitá témata Lapidův film zároveň vhodně a s lehkostí užívá komediální prvky, které jsme u vítěze Zlatého medvěda za poslední dekádu neviděli.

Rok 2019 byl posledním rokem, kdy byl v čele festivalu Dieter Kosslick, který utvářel tvář Berlinale po skoro dvě dekády a festival povznesl na novou úroveň. Jak napsal Daniel Haas do Neue Zürcher Zeitung: „Když festival převzal od Moritze de Hadelna v roce 2001, čísla návštěvníků byla nízká a program byl považován za příliš americký. Na Berlinale pod Kosslickem jsme mohli objevit asijský, východoevropský, latinskoamerický a muslimský svět.“³⁶

Dieter Kosslick byl osmnáct let významným elementem pro kinematografii a pro Berlín jako kulturní centrum. Svět se za tuto dobu výrazně proměnil. V květnu roku 2019 předal Kosslick ředitelství festivalu Carlu Chatrianovi, který opustil festival v Locarnu a nastoupil na post uměleckého ředitele na Berlinale. Chatrian Locarno dlouhá léta profiloval k přijímání a objevování nových talentů kinematografie, za což si on i festival získali velký obdiv. Zároveň na filmovém festivalu v Locarnu podporoval autorskou a poměrně radikální kinematografii. Nyní s očekáváním vyčkáváme, do jaké míry Carlo Chatrian přenesse tyto tendence na Berlinale a jestli naváže na udaný směr Dietera Kosslicka.

Dieter Kosslick předává zdravý, prosperující podnik s nesmírnou tažnou silou. „Dokonce i kritika Kosslicka - která se v posledních letech stala v Berlinale něčím jako každoroční sportovní událostí - byla utlumena. Novináři uznali Kosslicka vliv při budování jednoho z pěti nejlepších festivalů světa a druhého největšího

---

³⁵ Katja Nicodemus. *In den Wogen des Kinos* [online] Die Zeit, 20.2.2019. Přeložil Tomáš Pertold <<https://www.zeit.de/2019/09/berlinale-dieter-kosslick-kino-film>>

³⁶ Daniel Haas. *Berlinale: Bitter weniger Weltkino, aber gerne mehr Filmperlen* [online] Neue Zürcher Zeitung, 7.2.2019. Přeložil Tomáš Pertold <<https://www.nzz.ch/feuilleton/beginn-der-berlinale-weniger-weltkino-mehr-qualitaetsfilme-ld.1457625?reduced=true>>

filmového trhu hned po Cannes."³⁷ napsal Scott Roxborough do Hollywood Reporter.

Poctu sedmdesátileté legendě Berlinale vzdala také pověřenkyně německé vlády pro kulturu Monika Grüttersová. „S odvážnou vytrvalostí nabízel jeviště svobodě umění a filmové plátno politicky pronásledovaným umělkyním a umělcům, “ uvedla Grüttersová, podle níž navíc dokázal pro film vždy nadchnout obrovské publikum. „Filmový svět se před tebou s vděčností sklání, “ podotkla také.³⁸

---

³⁷ Scott Roxborough. *5 Key Takeaways From the 2019 Berlin Film Festival*. [online] Hollywood Reporter.com, 17.2.2019. Přeložil Tomáš Pertold <<https://www.hollywoodreporter.com/news/5-key-takeaways-2019-berlin-film-festival-1187497>>

³⁸ Monika Grütters. *Zlatého medvěda pro nejlepší film si z Berlinale odváží film Synonyma. O Izraelci, který chce být Francouzem* [online] Lidovky.cz, 16.2.2019. <https://www.lidovky.cz/kultura/nejlepsi-film-podle-letosniho-berlinale-je-snimek-synonyma.A190216_203459_In_kultura_ele>

3. Celkové zhodnocení výherců a jejich společné rysy

Po bližším prozkoumání zmiňovaných filmů je patrné, že z většiny případů vyhrávají na Berlinale hlavní cenu filmy, které se zabírají aktuálními světovými problémy. Tento jev můžeme jednoznačně vyčíst u filmů: Rozchod Nadera a Simin, Taxi Teherán, Požár na moři nebo Synonyma.

Pro úspěch filmu je často také velmi důležité správné načasování vzhledem k aktuální společenské náladě. V těchto případech se často nemusí jednat o předem naplánovaný tah producentů. Lze si toho povšimnout u filmu Nedotýkej se mě nebo v přiměřené míře u filmu O těle a duši, kdy oběma filmům prospěly zásadní a nečekané světové události.

Samozřejmě ne na všechny výherní tituly se dá aplikovat výše zmíněné, například film Med nebo Caesar musí zemřít jsou filmy, které s politickou ani společenskou situací nemají nic společného. Tyto filmy jsou důkazem, že Berlinale není festival na kterém mohou uspět pouze politické filmy, ale i snímky, které jsou vždy něčím natolik zajímavé, že dokáží porotu zaujmout i bez sociopolitického kontextu.

Myslím si, že tato vyvážená kombinace autorských a politicky angažovaných filmů dělá z Berlínského festivalu zajímavou a kvalitní světovou událost.

Držitelé ceny Zlatého medvěda za nejlepší film v poslední dekádě jsou velmi rozdílní, ale při hlubší analýze můžeme zjistit, že existují určité podobnosti většiny těchto filmů. Filmy jsou citlivě zpracovaná komorní dramata s určitým přesahem. Uzavřený chlapec v lesích, manželské drama, vězeňská komunita, vztah matky a syna, tajuplné detektivní pátrání, interiér taxikářského auta, zkoumání sexuality, hledání vlastní identity, nebo namísto plošného zobrazování reality, užívání mikro příběhů dokumentu.

Je také patrné, že se festival pozorně věnuje východním oblastem. Můžeme si toho povšimnout u výběru filmů, vítězných snímků i obsazení samotných porotců. Jedná se o pravidelnou a četnou návštěvu čínských, iránských a východoevropských tvůrců a porotců.

V porotě se celkem za poslední dekádu objevilo pět čínských a pět iránských porotců. Takto hojně zastoupení měly pouze porotci z Německa, USA, Francie a Velké Británie.

Co se týče filmů, které obdržely Zlatého medvěda, tak se jednalo o dva iránské filmy, dva rumunské, jeden maďarský, jeden čínský a jeden turecký film.

Toto svědčí o rozkvětu těchto kinematografií, ale také o pokračujícím směřování festivalové dramaturgie na východ. Konkrétním důkazem zde mohou být například rumunské filmy *Pozice dítěte* a *Nedotýkej se mě* nebo čínský film *Černé uhlí, tenký led*.

Celkově lze také z posledních deseti let cítit tendenci k výběru lehce upozaděných filmů v rámci jejich konkurence. Soutěž častokrát vyhrály filmy, které nepatřily mezi favorizované snímky a jejich úspěch byl překvapivý, občas i kontroverzní. Například filmy *Caesar musí zemřít*, *Pozice dítěte*, *Černé uhlí, tenký led* nebo *Nedotýkej se mě*.

Ředitel festivalu má na dramaturgii i jeho samotné fungování zásadní vliv. On sám je rozhodujícím prvkem při výběru členů poroty a při výběru soutěžních filmů. Rokem 2019 skončilo dlouhodobé působení Dietra Kosslicka ve funkci ředitele Berlinale. Skončila tak celá jedna éra Berlinale. S odstupem času bude zajímavé sledovat, jak se Berlinale promění pod novým vedením a zda-li se bude Carlo Chatriani držet udaných trendů, nebo jestli se pokusí festival orientovat jiným směrem.

Konkrétní spojitost mezi členy poroty a výherním filmem lze u některých ročníků festivalu pozorovat.

V roce 2010, kdy zvítězil film *Med* byl prezidentem Werner Herzog. V Herzogově rozsáhlé filmografii můžeme sledovat jeho nadšení a lásku k džunglím a divokým lesům, které také ve velké míře spatřujeme právě v tomto tureckém snímku. V roce 2011 se dá vítězství iránského filmu *Rozchod Nader a Simin* přisuzovat zejména chybějícímu členovi poroty Jafaru Panahimu, který byl uvězněn v Iránu před konáním Berlinale.

Drásavé drama *Pozice dítěte* je naprosto precizně zrežirovaným filmem a jeho úspěch v roce 2013 se dá připisovat také nebývalému množství režisérů v mezinárodní porotě. Je jasné, že takto dokonalou režijní práci museli režiséři ocenit. Jedná se o ojedinělý ročník, kdy všichni členové poroty, byli režiséři či režisérky.

V roce 2014 zvítězil čínský snímek *Černé uhlí, tenký led* a jeho vítězství by se dalo spojovat s čínským porotcem Tony Leungem. Jelikož se ale v soutěži objevili další dva čínské filmy, tak je tato pravděpodobnost velmi malá. Při bližším prozkoumání poroty lze úspěch čínského filmu také do určité míry spojovat

s prezidentem poroty Jamese Schamuse, který je především známý jako producent většiny filmů Ang Leeho a tím pádem i jako profesionál v oblasti asijské kinematografie.

Italský film o uprchlické krizi Požár na moři zvítězil hlavně díky sociopolitické situaci, ale do jisté míry úspěchu přispěla v porotě italská herečka Alba Rohrwacher nebo polská režisérka Małgorzata Szumowska, která se ve svých filmech vytrvale věnuje palčivým společenským problémům, či prezidentka poroty Meryl Streep, která se jako mnohé nejslavnější americké celebrity věnuje a ráda vyjadřuje k politickým a společenským problémům.

Při 67. ročníku festivalu se v mezinárodní porotě nashromáždilo poměrně velké množství herců a hereček, kteří tak mohli ocenit výborné herecké výkony hlavních představitelů ve filmu O těle a duši.

V roce 2019 byla nejméně početná porota celé dekády (společně s rokem 2018). Tento rok zvítězil francouzsko-německo-izraelský film Synonyma. V porotě bylo pouze šest členů a mezi nimi prezidentka poroty francouzská herečka Juliette Binoche a německá herečka Sandra Hüller, které měly jejich rodné země koprodukčně zastoupeny ve výherním filmu. Díky této méně početné porotě se dá usuzovat, že vliv zmíněných hereček mohl být ve výsledku znatelný.

Závěr

Z práce je patrné, že strategie festivalu Dietra Kosslica se za posledních deset let ubírala směrem na východ, jak u vítězných filmů, tak i při výběru porotců (početné zastoupení čínských a iránských porotců). Můžeme také sledovat očividný a konstantní trend podpory často přehlížených titulů v soutěžní selekci. S tímto jevem je spojen fakt, že se vítězové Berlinale nedali dost dobře předpovídat.

Z mého průzkumu vyplývá, že u většiny ročníků festivalu se dá rozpoznat méně či více očividný konkrétní vliv porot na vítěze hlavní soutěže. Pouze mezinárodní porota odpovídá za výběr vítěze hlavní soutěže, ale přesto je do velké míry ovlivněna celkovou situací okolo ní. K výhře filmu nemalou měrou přispívá zejména sociopolitická situace a obecná aktuální nálada společnosti. Prezident festivalu se svým týmem vybírá porotce i soutěžní filmy a je tak jasné, že i on má určitý vliv na selekci nejlepšího snímku roku.

Vítězství filmů na Berlinale je ovlivněno kombinací konkrétních členů poroty, aktuální sociopolitickou situací a také konkurencí soutěžních snímků. Z tohoto faktu vyplývá, že při vývoji filmů se nedá dopředu příliš cílit na úspěch v soutěži Berlinale. Na druhou stranu je ale rozhodně možné sledovat směr vývoje festivalu a vnímat současné trendy, které jsou pro výběr do soutěže podstatným elementem. Samotná účast v soutěži na některém z předních světových festivalů je vždy velkým úspěchem a proto může být výhodné již od vývoje látky směřovat a snažit se film propojovat s vhodným festivalem.

Z textu vyplývá, že Berlinale je již od svého vzniku velmi politicky orientovaný festival, který ale dává dostatečný prostor i čistě uměleckým snímkům bez jakéhokoli politického zaměření. Schopnost tohoto nadhledu vedení festivalu pomáhá udržet Berlinale mezi špičkou filmových festivalů.

Seznam odborné literatury a použitých zdrojů

Literární zdroje

Marijke de Valck. *From European Geopolitics to Global Cinephilia*. Přeložil Tomáš Pertold. Amsterdam University press, 2007, ISBN

David Bordwell - Kristin Thompsonová. *Dějiny filmu: Přehled světové kinematografie*. Přeložili Helena Bendová, Jan Bernard, Michal Bregand, Zdeněk Holý, Vít Janeček, Petr Kubica, Taťána Marková, Markéta Šerá, Martin Škapa, Stanislav Ulver. Praha: Akademie múzických umění v Praze a Nakladatelství Lidové noviny. 2004. ISBN 978-80-7331-091-2 (AMU)

Táňa Zabloudilová. *Cinepur: Caesar musí zemřít*. 2012, č.84, ISSN 1213-516X

Ivo Michalík. *Cinepur: Láska mezi kampkami zvířecí krve / O těle a duši*. 2017, č.114. ISSN 1213-516X

Kamila Dolotina. *Cinepur: Padesát odstínů intimacy - Nedotýkej se mě*. 2018, č.117. ISSN 1213-516X

Ondřej Pavlík. *Cinepur: Golem v Paříži – Synonymes*. 2019, č. 122. ISSN 1213-516X

Internetové zdroje

ČLÁNKY

Kamil Fila. *Recenze: Rozchod Nadera a Simin nenavádí, co máme cítit* [online] Magazín Aktualne.cz, 11.2.2012 <<https://magazin.aktualne.cz/kultura/film/recenze-rozchod-nadera-a-simin-nenavadi-co-mame-citit/r~i:article:732091/>>

Mirka Spáčilová. *RECENZE: Pozice dítěte dokládá, že na Berlinale se za triky trofeje nedávají*. [online] Idnes.cz, 7.9.2013 <https://www.idnes.cz/kultura/film-televize/pozice-ditete-recenze.A130907_012029_filmvideo_ob>

Scott Foundas. *Film review: Black Coal, Thin Ice*. [online] Variety.com, 13.2.2014. Přeložil Tomáš Pertold <<https://variety.com/2014/film/reviews/berlin-film-review-black-coal-thin-ice-1201099676/>>

Luke Buckmaster. *Black Coal, Thin Ice review – a chilly, neo-noir thriller*. [online] The Guardian.com, 12.6. 2014. Přeložil Tomáš Pertold
<<https://www.theguardian.com/film/australia-culture-blog/2014/jun/12/black-coal-thin-ice-review-a-chilly-neo-noir-thriller>>

Christiane Peitz. *Berlinale kann ungemütlich sein - zum Glück* [online] Der Tagesspiegel.de, 16.2.2014. Přeložil Tomáš Pertold
<<https://www.tagesspiegel.de/meinung/zum-abschluss-der-filmfestspiele-berlinale-kann-ungemuetlich-sein-zum-glueck/9491458.html>>

Hana Lippová. *Taxi Teherán: filmová recenzia* [online] Kinema.sk, 15.11. 2015. Přeložil Tomáš Pertold <<http://www.kinema.sk/filmova-recenzia/34872/taxi-teheran.htm>>

Tomáš Stejskal. *Recenze: Vítězný film loňského Berlinale z Íránu přijel do českých kin taxíkem* [online] Hospodářské noviny, 11.2.2016 <<https://archiv.ihned.cz/c1-65158140-taxi-teheran-panahi-recenze>>

Patrik Pajer. *Recenze: Taxi Teherán (2015) – Komorní výpověď o současném Íránu* [online] Nafilmu.cz, 16.2.2016 <<https://nafilmu.cz/2016/02/recenze-taxi-teheran-2015-komorni-vypoved-o-soucasnem-iranu/>>

Marcel Kabát. *RECENZE: Fuocoammare – portrét duše ostrova uprostřed ohně* [online] Lidovky.cz, 6.11.2016 <https://www.lidovky.cz/kultura/recenze-fuocoammare-portret-duse-ostrova-uprostred-ohne.A161104_093051_In_kultura_hep>

Rachel Donadio. *Refugee Influx in Germany Sets Off a Brooding Cultural Debate* [online] The New York Times.com 21.2.2016. Přeložil Tomáš Pertold
<<https://www.nytimes.com/2016/02/22/movies/berlin-film-festival-refugee-influx-in-germany.html>>

Leo Barraclough. *Berlin Film Festival Chief Dieter Kosslick on Diversity, Refugees* [online] Variety.com, 19.2.2016. Přeložil Tomáš Pertold
<<https://variety.com/2016/film/global/berlin-film-festival-chief-dieter-kosslick-diversity-refugees-1201710482/>>

Antonín Tesař. *O těle a duši* [online] A2, 21.9.2017
<<https://www.advojka.cz/archiv/2017/20/o-tele-a-dusi>>

Veronika Havlová – Viktor Palák. *Lázeňské dvojhránky: Touch me not „vykadilo“ velké pravdy* [online] Full moon magazine, 11.7.2018.

<<https://www.fullmoonzine.cz/lazenske-dvojhranky-touch-me-not-vykadilo-velke-pravdy>>

Hanns – Georg Rodek. *Die Berlinale ist wieder politisch wie vor dem Mauerfall* [online] Welt.cz 25.2.2018. Přeložil Tomáš Pertold

<<https://www.welt.de/debatte/kommentare/article173945620/Festival-Bilanz-Die-Berlinale-ist-wieder-politisch-wie-vor-dem-Mauerfall.html>>

Katja Nicodemus. *In den Wogen des Kinos* [online] Die Zeit, 20.2.2019. Přeložil Tomáš Pertold <<https://www.zeit.de/2019/09/berlinale-dieter-kosslick-kino-film>>

Daniel Haas. *Berlinale: Bitter weniger Weltkino, aber gerne mehr Filmperlen* [online] Neue Zürcher Zeitung, 7.2.2019. Přeložil Tomáš Pertold

<<https://www.nzz.ch/feuilleton/beginn-der-berlinale-weniger-weltkino-mehr-qualitaetsfilme-ld.1457625?reduced=true>>

Scott Roxborough. *5 Key Takeaways From the 2019 Berlin Film Festival*. [online] Hollywood Reporter.com, 17.2.2019. Přeložil Tomáš Pertold

<<https://www.hollywoodreporter.com/news/5-key-takeaways-2019-berlin-film-festival-1187497>>

Monika Grütters. *Zlatého medvěda pro nejlepší film si z Berlinale odváží film Synonyma. O Izraelci, který chce být Francouzem* [online] Lidovky.cz, 16.2.2019.

<https://www.lidovky.cz/kultura/nejlepsi-film-podle-letosniho-berlinale-je-snimek-synonyma.A190216_203459_In_kultura_ele>

WEB

Berlinale.de: *The Berlinale: A Constantly Evolving Festival* [online] Přeložil Tomáš Pertold <<https://www.berlinale.de/en/festival/profile/festival-profile.html>>

Berlinale.de: Carlo Chatrian. *Berlinale Special* [online]. Přeložil Tomáš Pertold <<https://www.berlinale.de/en/press/press-releases/films-berlinale-special.html>>

Berlinale.de: *Encounters* [online]. Přeložil Tomáš Pertold <<https://www.berlinale.de/en/festival/sections/encounters.html>>

Berlinale.de: *63RD BERLIN INTERNATIONAL FILM FESTIVAL FEBRUARY 07 – 17 2013.*

[online] Přeložil Tomáš Pertold

<https://www.berlinale.de/en/archive/jahresarchive/2013/01_jahresblatt_2013/01_jahresblatt_2013.html>

Berlinale.de: Darren Aronofsky. *65TH BERLIN INTERNATIONAL FILM FESTIVAL*

FEBRUARY 05 – 15 2015. [online] Přeložil Tomáš Pertold

<https://www.berlinale.de/en/archive/jahresarchive/2015/01_jahresblatt_2015/chronik_2015.html>